

(דף ט"ז ע"א) רְחִיקוֹן. פְּנִיִּים קְרִיבִין. פְּנִיִּים דְּלָגוּ. פְּנִיִּים דְּלָבַר. פְּנִיִּים דִּימִינָא. פְּנִיִּים דְּשִׁמְעָלָא.

תָּא חֲזִי, זְכָאִין אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל קָמִיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּאֶחֱידָן בְּאַנְפִּין עֲלָאִין דְּמִלְפָּא. בְּאֵינּוֹן פְּנִיִּים דְּהוּא וְשָׁמִיּהּ אֶחֱידָן בְּהוּ, וְאֵינּוֹן וְשָׁמִיּהּ חַד הוּא. וְשָׂאָר עַמִּין אֶחֱידָן בְּאֵינּוֹן פְּנִיִּים רְחִיקוֹן, בְּאֵינּוֹן פְּנִיִּים תַּתְּאִין. וּבְגִינִי כֹּךְ אֵינּוֹן רְחִיקוֹן מְגוּפָא דְּמִלְפָּא, דְּהָא תְּמִינָא כָּל אֵינּוֹן דְּמַצְרִיִּים, קְרִיבִין דִּישְׁמַעְעָל, כְּמָה אַחִין וְקְרִיבִין הוּוּ לִיהּ, וְכִלְהוּ הוּוּ בְּאַנְפִּין תַּתְּאִין, בְּאֵינּוֹן פְּנִיִּים רְחִיקוֹן.

וּבְגִינִיהּ דְּאַבְרָהָם, כַּד אֶתְגַּזַּר יִשְׁמַעְעָל, זָכָה, דְּשׁוּי מְדוּרִיָּה וְחוּלְקִיָּה בְּאַתֵּר דְּשְׁלִיטָא עַל כָּל אֵינּוֹן פְּנִיִּים רְחִיקוֹן וְתַתְּאִין, עַל כָּל אֵינּוֹן פְּנִיִּים דְּשָׂאָר עַמִּין. הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב יְדוּ בְּכָל, וּבְגִינִי כֹּךְ עַל פְּנִי כָּל אַחִין יִשְׁכּוֹן, כְּלוּמַר, יִשְׁוּי מְדוּרִיָּה וְחוּלְקִיָּה לְעֵילָא מְכֻלְהוּ, דְּכַתִּיב יְדוּ בְּכָל, דְּשְׁלִטָּא עַל כָּל שָׂאָר פְּנִיִּים דְּתַתְּאִין. וּבְגִין כֹּךְ עַל פְּנִי כָּל אַחִין וְהָא, דְּלָא זָכוּ כְּוֹתִיָּה.

אָתוּ רַבִּי יְהוֹנָדָה וְר' חֲזַקְיָה, וְנִשְׁקוּ יְדוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה, הֵינְנוּ דְּאָמְרִי אֵינְשֵׁי, חֲמָרָא בְּדַרְדְּיָא, וְנִבְיָעָא דְּבִירָא, בְּקִטְרָא דְּקִיזָרָא אֶתְעַטָּר. וְוִי לְעֲלָמָא, כַּד יִסְתַּלַּק מִרְ מַגִּיָּה. וְוִי לְדָרָא, דִּישְׁתַּעַרַע בְּהַהוּא זְמַנָּא. וְכַפָּא דְּרָא דְּאֶשְׁתְּמוּדְעוֹן לִיהּ לְמַר. וְכַפָּא דְּרָא דְּאִיהוּ שְׂרִי בְּגִינִיהּ.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, הָא תְּנִינָן, גִּיזָרָא כַּד אֶתְגַּזַּר, אֶקְרִי גַר צְדָק, וְלָא יִתֵּיר. וְהָכָא אָמַר מִרְ יְדוּ בְּכָל. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּלְאֵא אֶתְקַשֵּׁר בְּחַד. אֲבָל גִּיזָרָא תְּנִינָן. שְׂאֵנִי יִשְׁמַעְעָל, דְּלָאוּ גִיזָרָא הוּא. בְּרִיָּה דְּאַבְרָהָם הָוָה, בְּרִיָּה דְּקְדִישָׁא הָוָה. וּכְתִיב בִּיהּ בִּישְׁמַעְעָל, (בראשית יז) הִנֵּה בִּרְכַתִּי אוֹתוֹ. כְּתִיב הָכָא, בִּרְכַתִּי אוֹתוֹ. וּכְתִיב הָתָם, (בראשית כד) וַיְבִי בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל. וְעַל כֹּךְ כְּתִיב, יְדוּ בְּכָל.

וּבְגִינִי כֹּךְ כְּתִיב, עַל פְּנִי כָּל אַחִין יִשְׁכּוֹן. דְּאִי שְׂאָר קְרִיבִין אֶתְגַּזְרוּ (ס"א אֶתְגַּזְרוּ) אֶקְרוֹן גִּירִי צְדָק, וְלָא יִתֵּיר, וְהוּא יִתֵּיר וְעֲלָאָה מְכֻלְהוּ. כָּל שְׁכֵן אֵינּוֹן דְּלָא אֶתְגַּזְרוּ, דְּקִימִין בְּאֵינּוֹן אַפִּין רְחִיקוֹן, בְּאֵינּוֹן אַפִּין תַּתְּאִין. וְאִיהוּ, מְדוּרִיָּה לְעֵילָא מְכָל פְּנִיִּים דִּידְהוּ, וּמְכָל פְּנִיִּים דְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלֹת, הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב, עַל פְּנִי כָּל אַחִין יִשְׁכּוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין כֹּךְ אֶכְרִיז וְאָמַר, לֹא יִהְיֶה לָּהּ אֱלֹהִים אַחֲרִים עַל פְּנִי, דְּדָא הוּא מְהִימְנוּתָא דִּילִיהּ.

לֹא תַעֲשֶׂה לָּהּ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. (שמות כ) הָא אֶתְמַר. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל פְּרַעֲוִפִין שְׂרִי, בַּר מְפְרַעֲוִפָא דְּאָדָם, דְּהָא הָא פְּרַעֲוִפָא שְׁלִיט בְּכָלָא.

דְּבַר אַחֵר, לֹא תַעֲשֶׂה לָּהּ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לְחַטִּיא אֶת בְּשָׂרְךָ. כְּמָה אֵית לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְאִזְדְּהָרָא עַל פְּתַגְמֵי אוֹרִייתָא, כְּמָה אֵית לִיהּ לְאִזְדְּהָרָא דְּלָא יִטְעִי בְּהוּ, וְלָא יִפִּיק מְאוֹרִייתָא מַה דְּלָא יָדַע, וְלָא קִבִּיל מְרַבִּיָּה. דְּכָל מָאן דְּאָמַר בְּמִלֵּי דְּאוֹרִייתָא מַה דְּלָא יָדַע, וְלָא קִבִּיל מְרַבִּיָּה, עֲלִיָּה כְּתִיב לֹא תַעֲשֶׂה לָּהּ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמִין לְאֶתְפְּרַעָא מַגִּיָּה, בְּעֲלָמָא דְּאֶתִי, בּוֹמְנָא דְּנִשְׁמַתִּיהּ בְּעֵיא לְמִיעָאֵל לְדוּכְתָא, דְּחִינָן לָּהּ לְבַר, וְתִשְׁתַּצִּי מַהֲהוּא אֶתֵּר דְּצִרִירָא בְּצִרִירָא דְּחִי דְּשָׂאָר נִשְׁמַתִּין.

(רבי יהודה אומר מהכא) פְּמָה דְתַנִּינָן, (קהלת ה) לְמָה יִקְצַף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלָהּ. קוֹלָהּ: דָּא הִיא נִשְׁמַתִּיהָ דְבַר נֶשׁ. אָמַר רַבִּי תַּיִיא, עַל דָּא כְּתִיב, כִּי יִי אֱלֹהֶיהָ אֵל קַנָּא. מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְקִנְיָ לְשָׁמִיָּהּ בְּכֹלָא. אִי בְּגִין פְּרַצוּפִין מְקַנְיָ לְשָׁמִיָּהּ, מִשּׁוּם דְמִשְׁקַר בְּשָׁמִיָּהּ. אִי מִשּׁוּם אֹרִייתָא.

תַּנִּינָן, אֹרִייתָא כֹּלָא שְׂמָא קַדִּישָׁא הִיא, דְלִית לָהּ מְלָה בְּאֹרִייתָא דְלֹא כְלִיל בְּשָׂמָא קַדִּישָׁא. וּבְגִינֵי בַּהּ, בְּעֵי לְאִזְדַּהֲרָא, בְּגִין דְלֹא יִטְעִי בְּשָׁמִיָּהּ קַדִּישָׁא, וְלֹא יִשְׁקַר בֵּיהּ. וּמֵאֵן דְמִשְׁקַר בְּמִלְכָּא עֲלָתָהּ, לָא עֲאֲלִין לִיהּ לְפַלְטָרוֹי דְמִלְכָּא, וְיִשְׁתַּצִּי מֵעֲלָמָא דְאֲתִי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתִיב הָכָא לֹא תַעֲשֶׂה לָהּ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָהּ. וְכְתִיב הָתָם, (דף פ"ז ע"ב) (שמות לד) פֶּסֶל לָהּ שְׁנֵי לַחַת אַבְנִים. כְּלוּמַר, לֹא תַעֲשֶׂה לָהּ פֶּסֶל, לֹא תַעֲבֹד לָהּ אֹרִייתָא אַחֲרָא דְלֹא יִדְעַת, וְלֹא אָמַר לָהּ רַבָּהּ. מָאִי טַעְמָא. כִּי אֲנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיהָ אֵל קַנָּא, אֲנָא הוּא דְזִמְיִן לְאִתְפְּרָעָא מִינָּהּ בְּעֲלָמָא דְאֲתִי, בְּשַׁעֲתָא דְנִשְׁמַתָּא בְּעֵיָא לְמִיעָאֵל קַמָּאי, פְּמָה זְמִינִן לְשַׁקְרָא בַּהּ, וְלַעֲיִילָא לָהּ גּוֹ גִי הַנֶּסֶם.

תַּנִּינָא, אָמַר ר' יַצְחָק, לֹא תַעֲשֶׂה לָהּ וְגו', דְבַעֲי בַר נֶשׁ דְלֹא לְשַׁקְרָא בְּשָׂמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא (ס"א דְבַר אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה לָהּ פֶּסֶל וְגו' דְבַעֲי בַר נֶשׁ דְלֹא לְשַׁקְרָא בְּשָׁמִיָּהּ דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, וּמֵאִי אִיהוּ, דָּא בְּרִית אֶת קַיִמָּא קַדִּישָׁא דְמֵאֵן דְמִשְׁקַר בְּהַאי בְּרִית מִשְׁקַר בְּשָׂמָא דְקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא) דְקַשְׁרָא קַדְמָאָה, דְאִתְקַשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, כִּד אִתְגְּזָרוּ. וְדָא הוּא קִיּוּמָא קַדְמָאָה דְכֹלָא, לְמִיעָאֵל בְּבְרִית דְאַבְרָהָם, דְהוּא קַשְׁרָא דְשְׂכִינְתָּא. וּבַעֲי בַר נֶשׁ, דְלֹא לְשַׁקְרָא בְּהַאי בְּרִית, דְמֵאֵן דְמִשְׁקַר בְּהַאי בְּרִית, מִשְׁקַר בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. מָאִי שַׁקְרָא. הוּא, דְלֹא יִיעוּל הַאי בְּרִית בְּרִישׁוּתָא אַחֲרָא. פְּמָה דְאֲתִי אָמַר (מלאכי ב) וּבַעַל בַּת אֵל נָכַר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִהֲכָא, (הושע ה) בִּינִי בְּגָדוֹ כִּי בָנִים זָרִים יִלְדוּ. מֵאֵן דְמִשְׁקַר בְּהַאי בְּרִית, מִשְׁקַר בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. מִשּׁוּם דְהַאי בְּרִית בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא אַחֲרָא, וְכְתִיב לֹא תַעֲשֶׂה לָהּ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָהּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְגו'.

לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם. (שמות כ) ר' אֶלְעָזָר הָוָה אֲזִיל בְּאַרְחָא, וְהָוָה ר' תַּיִיא עֲמִיָּהּ. אָמַר ר' תַּיִיא, כְּתִיב (דברים כא) וְרָאִיתָ בַּשָּׁבִיָּהּ אִשֶׁת יִפֶּת תֹּאֵר וְגו', מָאִי טַעְמָא. וְהָא כְּתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם. אָמַר לִיהּ, בְּעוּד דְבְּרִישׁוּתֵיהוּ קַיִימִי.

וְתֵא חֲזִי, לִית לָהּ אֲנָתוֹ בְּעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוּדַת פּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת פְּשָׁרָה כְּדָקָא חֲזִי. דְתַנִּינָן, אָמַר אֲסַמִּיךְ פְּרִשְׁתָּא דָּא, לְבָן סוּרָר וּמִזְרָה. אֶלָּא בּוּדְאִי, מֵאֵן דְנִסְיָב הַאי אֲתַתָּא, בָּן סוּרָר וּמִזְרָה יִרִית מִינָּהּ. מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְקִשְׁשָׁה לְמַעַבְרָא זוּהַמָּא מִינָּהּ, וְכָל שְׁפָן הִיא דְאִתְנַסִּיבַת בְּקַדְמִיתָא, דְדִינָא בְּדִינָא אֲתַדְבַק, וְאִסְתַּאבַּת בַּהּ, וְקַשְׁיָא זוּהַמָּא לְמַעַבְרָא מִינָּהּ, וְהִינְנוּ דְאָמַר מִשָּׁה בְּנִשְׁי מַדְיָן, (במדבר לא) וְכָל אִשָּׁה יִדְעַת אִישׁ לְמִשְׁפַּח זָכָר הִרְגָּו.

זְכָאָה חוּלְקִיָּהּ, דְהִתְהוּא בַר נֶשׁ דְיִרִית אַחֲסַנְתָּא דָּא, וְנָטִיר לָהּ. דְבַתְהוּא אַחֲסַנְתָּא קַדִּישָׁא אֲתַדְבַק בַּר נֶשׁ בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, כָּל שְׁפָן אִי זְכִי בְּפִקּוּדֵי אֹרִייתָא, דְהָא פְּשִׁיט מִלְכָּא יְמִינִיהּ לְקַבְלִיָּהּ, וְאִתְדְבַק בְּגוּפָא קַדִּישָׁא. וְעַל דָּא כְּתִיב בְּהוּ בִישְׂרָאֵל, (דברים ד) וְאַתֶּם תִּדְבַקִּים בִּינִי אֱלֹהֵיכֶם.

וּבְכֹתִיב (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַיְי'. בְּנִים אַתֶּם מִמֶּנּוּ. וְכֹתִיב, (שמות ד) בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל. וּבְכֹתִיב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּהּ אֶתְפָּאֵר.

לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם וְגו'. (שמות כ) ר' שְׁמַעוֹן פֶּתַח, (מלכים ב ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלֵינִשְׁע מָה אַעֲשֶׂה לָךְ הַגִּידִי לִי מָה יֵשׁ לָךְ בַּבַּיִת. אָמַר לָהּ אֵלֵינִשְׁע, פְּלוֹם אֵיךְ לָךְ עַל מָה דִּתְשָׁרִי בְּרִכְתָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דִּתְנִינָן אֲסוּר לִיהּ לְבַר נָשׁ, לְבָרְכָא עַל פְּתוּרָא רִיקְנִיא. מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּבְרִכְתָּא דְלַעֲיָלָא, לֹא שְׂרִיא בְּאֶתְרֵי רִיקְנִיא.

וּבְגִינֵי בְּהַּ בְּעֵי בַר נָשׁ לְסִדְרָא עַל פְּתוּרִיהּ, חַד נְהַמָּא, אוּ יִתִּיר, לְבָרְכָא עַלּוּי. וְאִי לֹא יָכִיל, בְּעֵי לְשִׁיבְרָא מַהֲהוּא מְזוּנָא דְאָכַל, עַל מָה דִּיבְרַהּ. וְלֹא יִשְׁתַּכַּח דִּיבְרַהּ בְּרִיקְנִיא.

כִּינּוּן דְּאֶמְרָה, אִין לְשִׁפְחָתָךְ כָּל בַּבַּיִת כִּי אִם אֲסוּדָּ שְׁמֹן. אָמַר וְדֹאִי הָא בְּרִכְתָּא שְׁלִימָתָא בְּהֹאִי, דְּכֹתִיב, (קהלת ז) טוֹב שֵׁם מִשְׁמֹן טוֹב. דְּשִׁמְיָא קְדִישָׁא מִשְׁמֹן נְפָקָא, לֹא־תְבָרְכָא, לֹא־דִלְקָא בּוֹצִינִין קְדִישִׁין. מָאִי שְׁמֹן דָּא. (כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר בְּרַאשִׁית ב' וְנִבְרָר יוֹצֵא מִעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן) ר' יִצְחָק אָמַר, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר, (תהלים קלג) בְּשִׁמּוֹן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגו'. ר' אֶלְעָזָר אָמַר, אֵלִין טוּרֵי דְּאֶפְרַסְמוּנָא דְכָּיָא.

אָמַר ר' שְׁמַעוֹן, טוֹב שֵׁם, כְּמָה טָבָא שְׁמָא עַלְמָה, דְּבוֹצִינִין עַלְמִין קְדִישִׁין, כַּד פְּלָהּוּ נְהַרִין מִשְׁמֹן טוֹב, כְּמָה דְּאֶמִּינָא. וְאֲסִיר לִיהּ לְבַר נָשׁ, לֹא־דְבָרָא שְׁמִיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיקְנִיא. דְּכָל מָאֵן דְּאֶדְפֵּר שְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרִיקְנִיא, טָב לִיהּ דְּלֹא אֶתְבְּרִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא אֶצְטְרִיךְ לְמַדְפֵּר שְׁמָא קְדִישָׁא אֶלָּא בְּתַר מַלְחָה.